

विशेष लेख...

तमिळ राजकारणात चित्रपट कलाकारांचा प्रभाव

— प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय साहित्य

तमिळनाडूच्या राजकारणावर सिनेमा आणि चित्रपट कलाकारांचा मोठा प्रभाव राहिलेला आहे, ज्याची सुरुवात १९५० आणि १९६० च्या दशकात (द्रविड चळवळ) वैचारिक प्रचाराचे एक स्वरूप म्हणून झाली. एम. जी. रामचंद्रन (एमजीआर) आणि जे. जयललिता यांसारखे कलाकार त्यांच्या चित्रपटांमुळे प्रसिद्धीस आले आणि मुख्यमंत्री पदापर्यंत पोहोचले. आता, थलपथी विजय (टीव्हीके) यांच्यासारखे नवीन कलाकार “जनतेचा नेता” या प्रतिमेसह राजकारणात प्रवेश करत आहेत. सी. एन. अण्णादुराई आणि एम. करुणानिधी यांच्यासारख्या राजकारण्यांनी चित्रपटांच्या (जसे की पराशक्ती, १९५२) माध्यमातून सामाजिक न्याय आणि प्रादेशिक अस्मितेचे मुद्दे उपस्थित करून रंगभूमीला राजकीय व्यासपीठ बनवले.

चित्रपटांमध्ये अन्यायाविरुद्ध लढणाऱ्या नायकाची प्रतिमा जनतेमध्ये तारणहार म्हणून प्रस्थापित होते, ज्याचे सहजपणे राजकीय लोकप्रियतेत रूपांतर होते.

तमिळ कलाकारांचे मोठे आणि समर्पित चाहते गट निवडणुकीच्या प्रचारादरम्यान पक्षाची तळागाळातील शक्ती बनतात.सलग तीन वेळा मुख्यमंत्री राहिलेले एम. जी. आर. आणि जयललिता यांच्या यशाने हे सिद्ध केले की चित्रपट कलाकारांचा जनतेवर विश्वास असतो.

थालपथी विजयचा राजकारणातील प्रवेश चित्रपटांमधून निवृत्ती घेऊन पूर्णवेळ राजकारणात उतरणे, यावरून हा प्रभाव आजही कायम असल्याचे दिसून येते.दाक्षिणत्या सुपरस्टार थलपथी विजय यांनी आपल्या तमिळगा वेत्री गम (टीव्हीके) पक्षाच्या माध्यमातून तामिळनाडूच्या राजकारणात अक्षरशः धमाकेदार एंट्री केली आहे. २०२६ च्या विधानसभा निवडणुकीत, त्यांनी प्रस्थापित राजकीय पक्षांना जोरदार टक्कर दिली आहे.

राजकारणात नवीन असूनही, विजयच्या टीव्हीके पक्षाने सुरुवातीच्या कलात डीएमकेला पछाडून नंबर १ चा पक्ष बनण्याचा मान मिळवला आहे. तामिळनाडूतील त्यांच्या फॅन क्लबने त्यांच्या यशात कळीची भूमिका बजावली आहे. विजयच्या विजय मध्ये लोककल्याणकारी घोषणापत्र प्रभावी ठरले. विजय यांनी महिलांना प्रति महिना ₹ २५००, ६ गॅस सिलिंडर, आणि ८ ग्रॅम सोने यांसारख्या मोठ्या घोषणा केल्या आहेत.

चित्रपट सुपरस्टार जोसेफ विजय चंद्रशेखर जे आपल्या चाहत्यांमध्ये थलपथी म्हणून ओळखले जातात. ते आता राजकीय पटलावर एक प्रबळ खेळाडू म्हणून उदयास आले आहेत. २०२६ च्या विधानसभा निवडणुकीचे कर्जतात की त्यांचा पक्ष तामिळनाडू मैत्री कळघम अंदाजे ११० जागांवर आघाडीवर असून २/२३४ सदस्य विधानसभेत बहुमताच्या(११८) अगदी जवळ पोहोचला आहे. जर हे कल निकालांमध्ये उतरले तर विजय ४९ वर्षांनंतर ते साध्य करू शकतात जे एम जी रामचंद्रन यांनी १९७७ मध्ये एक अभिनेते म्हणून थेट सत्तेत येऊन मिळवले होते.

विजय यांनी स्वतःला चित्रपटापासून दूर ठेवले आणि राजकारणाला महत्त्व दिले. केवळ राजकारणावर लक्ष केंद्रित केले आणि एका नवीन पक्षाची स्थापना केली यामुळे त्यांच्या प्रवेशाकडे गांधीयाने पाहिले जात आहे.

विजय यांच्या उदयाने तमिळनाडू राज्याच्या राजकारणात नवे स्वरूप दिले आहे ही लढत आता केवळ दोन पक्षांमधील नसून तीन शक्तींमधील लढत असल्याचे दिसून आले यामुळे लहान पक्षांसाठी आणि मतदारांसाठी नवीन पर्याय खुले झाले आहेत. भविष्यात अगोदर तामिळनाडूच्या राजकारणात पूर्णपणे परिवर्तन घडवू शकतो विजेचा प्रवास हा केवळ एका चित्रपट अभिनेत्याच्या राजकारणातील प्रवेशाची कहाणी नाही तर तो बदलाची मागणी आणि नवीन नेतृत्वाचा शोधही दर्शवतो.

दुसरी, तिसरी, चौथी आणि सहावीसाठी नवीन अभ्यासक्रम लागू

ज्योतिर्मय साहित्य
पुणे - येत्या जूनपासून सुरु होणाऱ्या शैक्षणिक सत्रापासून दुसरी, तिसरी आणि चौथीसोबतच सहावीचाही नवीन अभ्यासक्रम लागू केला जाणार आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार काठिण्यपातळी निश्चित करून अध्ययन निष्पत्तीवर आधारित हा अभ्यासक्रम तयार करण्यात आला आहे.

इयत्ता दुसरी, तिसरी आणि चौथीच्या नवीन अभ्यासक्रम आराखड्याला मंजुरी दिल्यानंतर राज्य शिक्षण मंडळाच्या अभ्यासक्रमासाठीच्या राज्यस्तरीय सुकाणू समितीने इयत्ता सहावीच्या अभ्यासक्रम आराखड्याला मंजुरी दिली असल्याची माहिती शालेय शिक्षण मंत्री दादा भुसे यांनी दिली. शालेय शिक्षण मंत्री दादा भुसे

यांच्या अध्यक्षतेखाली महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषदेच्या कार्यालयात झालेल्या बैठकीत इयत्ता सहावीच्या अभ्यासक्रम आराखड्याला मंजुरी देण्यात आली. यावेळी शालेय शिक्षण राज्यमंत्री डॉ. पंकज भोयर,

प्रधान सचिव रणजितसिंह देओल, आयुक्त सच्चिद्रप्रताप सिंह, राज्य शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष त्रिगुण कुलकर्णी, राज्य शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषदेचे (एससीईआरटी) संचालक डॉ. हेमंत

वसेकर, बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक, शिक्षण संचालक (माध्यमिक) महेश पालकर, शिक्षण संचालक (योजना) कृष्णकुमार पाटील यांच्यासह सुकाणू समितीचे सदस्य उपस्थित होते.

शालेय शिक्षण मंत्री दादा भुसे म्हणाले, येत्या जूनपासून सुरु

होणाऱ्या शैक्षणिक सत्रापासून दुसरी, तिसरी आणि चौथीसोबतच सहावीचाही नवीन अभ्यासक्रम लागू केला जाणार आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार काठिण्यपातळी निश्चित

करून अध्ययन निष्पत्तीवर आधारित हा अभ्यासक्रम तयार करण्यात आला आहे. या आराखड्याला राज्य सुकाणू समितीकडून मंजुरी मिळाल्यानंतर तो अभ्यासक्रम समन्वय समितीकडे पाठवण्यात येणार आहे. अंतिम मंजुरीनंतर बालभारतीमार्फत नवीन पाठ्यपुस्तके तातडीने तयार करून ती नवीन शैक्षणिक सत्राच्या सुरुवातीपर्यंत उपलब्ध करून दिली जाणार आहेत.

दरम्यान, दुसरी, तिसरी आणि चौथीच्या अभ्यासक्रमासाठी शिक्षक प्रशिक्षण प्रक्रियेलाही सुरुवात करण्यात आली आहे. एससीईआरटीतर्फे राज्यस्तरीय मुख्य प्रशिक्षण याच महिन्यात आयोजित करण्यात येणार असून, त्यानंतर जिल्हास्तरावर शिक्षकांचे प्रशिक्षण पूर्ण करण्यात येणार असल्याची माहिती डॉ. वसेकर यांनी दिली.

चला समजून घेऊ मुलांच्या अभ्यासाचे ओझे

ज्योतिर्मय साहित्य
टिड वर्षापूर्वीची गोष्ट. माझ्या मैत्रीणीने मला फोन केला. ती खूप घाबरलेली होती. फोनवर तिला निटसं बोलताही येत नव्हतं. मी म्हणाले, “हॅलो ! अगं बोलना”. ती म्हणाली, “कामात आहेस का? थोडंसं बोलायचंय गं. आमच्या घरासमोरील काकु आहेत ना पाचव्या वर्गात शिकणाऱ्या त्यांच्या नातवाने दोन मजली बिल्डिंग वरून उडी मारली”. ते ऐकता क्षणीच मीही तेवढीच घाबरले जेवढी ती घाबरलेली होती. “बापरे ! अगं पण पाचव्या वर्गात शिकणारा मुलगा. असं का केलं त्याने?.” मग माझ्या मैत्रीणीने सगळं सविस्तर सांगितलं. की त्या मुलाला म्हणे सकाळी सहा ते साडेनऊ वाजेपर्यंत ट्युशन. लगेच दहा ते तीन पर्यंत शाळा. शाळेतून घरी आल्यानंतर फ्रेश होणे जेवण करणे यासाठी फक्त अर्धा तास. लगेच साडेतीन ते रात्री सात पर्यंत ट्युशन. सातला घरी आल्यानंतर साडेआठ पर्यंत अभ्यासाला बसणे. जेवणाचीही वेळ ठरलेलीच. परत दहा पर्यंत अजून अभ्यास. पहाटे साडेपाचला उठणे.

शाळेतील अभ्यास, ट्युशन मधील अभ्यास आणि घरचा अभ्यास. सेल्फ स्टडीसाठी त्याला तिळमात्र वेळ मिळत नव्हता. त्यात घरचे अरे ! खेळत बसू नको अभ्यास करत बसू. पाचव्या वर्गातला तो इवलासा जिव त्या इवल्याश्या जीवावर अभ्यासाचं इतकं ओझं की ते त्याला पेलवताच येईना. त्या दिवशी दुपारची शाळा सुटली. घरी आला. ऑटोतून उतरताच गेटच्या आत बॅग टाकली आणि त्या चिमुकल्याने कुठल्याही गोष्टीचा विचार न करता फक्त आणि फक्त

अभ्यासाच्या टेन्शनमुळे घराच्या दुसऱ्या मजल्यावर जाऊन उडी घेतली. लगेच आरडा ओरडा, धावाधाव सुरु झाली. हॉस्पिटलला नेण्यात आले. प्लास्टर करण्यात आले. डॉक्टरांनी घरच्यांना विचारलं की खेळताना पडला का? त्यावर कुणीच कांही बोलेना कांही सांगेना. तो मुलगा जेव्हा शुद्धीवर आला तेव्हा डॉक्टरांनी त्याला विचारलं असता त्याने सांगितलं की, मला अभ्यासाचं टेन्शन आहे.

त्याला गरज होती की, घरातील सर्वांनी त्याला प्रेमाने, मायेने जवळ घेऊन विचारावे की तुझा अभ्यास कसा चालू आहे. कुठला विषय अवघड वाटतो. ह्या चर्चेची त्याला गरज होती. घरच्यांसमोर कधी व्यक्त न झालेला तो चिमुकला डॉक्टरांसमोर व्यक्त झाला. त्याने सांगितलं की, डॉक्टर ट्युशन, शाळा, अभ्यास यातच व्यस्त आहे मी. मला खेळायला

थोडाही वेळ मिळत नाही आणि घरचे खेळूही देत नाहीत. सडेल्या सुद्धा ट्युशन मधील मध्ये अख्खा दिवस जातो. माझ्या क्लास मधील मुलं खेळतात पण माझ्या घरचे मला खेळू

देत नाहीत. शाळा, ट्युशन यामध्येच पूर्ण दिवस जातो. कधी एक्साम मध्ये कमी मार्क मिळाले की खूप भीती वाटते. त्या दिवशी असंच टेन्शन होतं. मॅथ पेपर अवघड गेला होता आणि त्यात फार कमी मार्क्स मिळाले होते. मॅथ, साईन्स या दोन विषयांची फार भीती वाटते. घरातील सर्वजण आपापल्या कामात दिवसभर व्यस्त असतात. फक्त ऑर्डर असते की, चल

अभ्यास करत बस. पण माझ्या अभ्यासाचं माझ्यावर असलेलं ओझं कुणीही समजूनच घेत नाहीत. खरे पाहता आजची जीवघेणी शिक्षण पद्धती आणि जीवघेणी अभ्यास पद्धती. चिमुकल्यांच्या खेळण्या-बागडण्याचे वय. आणि नेमके त्या वयात त्या चिमुकल्यांच्या पाठीवर बॅगचे ओझे. अवघड पुस्तकांचे ओझे, अवघड अभ्यासाचे ओझे, अवघड प्रश्नांचे ओझे आणि तितक्याच अवघड उत्तरांचेही ओझे. ओझे तर ओझे त्यात भर त्या चिमुकल्यांकडून अपेक्षा. की येवढे मार्क्स आलेच पाहिजेत. हा अड्डाहासच त्या चिमुकल्यांची वाढ खुंटवतो आहे. प्रत्येकाला आपापल्या घरच्यांकडून अपेक्षा असतात. की, आपल्या घरच्यांनी आपल्याला समजून घ्यावं बस !. पण आईवडील दोघेही नोकरीला म्हटले की मुलांसाठी म्हणावा तितका वेळ त्यांना देता येत नाही. आणि मग मुलं ते न पेलणारं ओझं एकटेच वाहत असतात.

मुलांसाठी थोडा वेळ काढत त्यांना वेळ देत, त्यांना समजून घेत प्रेमाने, मायेने त्यांच्याशी संवाद साधत त्यांच्या अभ्यासाचे ओझे त्यांच्या पाठीवरून उतरवणे ही सर्वतोपरी जबाबदारी आईवडिलांचीच असते. आपल्या मुलांना कोणता विषय अवघड वाटतो त्या विषयाबद्दल त्यांना सोप्या भाषेत समजावून सांगणे. त्यांना, त्यांच्या अभ्यासाला वेळ देत त्यांना पुढे नेणे आजच्या सध परिस्थितीला हे फार गरजेचे ठरते आहे. आपण चिमुकल्यांच्या अभ्यासाचे ओझे समजूनच घेतले नाही तर या कोवळ्या वयातील त्यांचा आक्रोश, आकांत आपल्याला सोसावा लागतो. मुलांना

जर एखादा विषय फार अवघड वाटत असेल तर त्या विषयात कमीत कमी पासिंग पुरता तरी त्या विषयाचा अभ्यास कर.

या गोष्टी आतापासून आपण जर मुलांना बोलत वा समजावत राहिलो तर नक्कीच त्यांच्या अभ्यासाचे त्यांना कधीच ओझे वाटणार नाही. आपल्या कामाच्या व्यस्ततेतून आपण मुलांसाठी राखीव वेळ काढलाच पाहिजे. तरंच चिमुकली मुलं आईवडिलां सोबत अवघड वाटणारा विषयही अगदी हसत खेळत सहजरीत्या अभ्यासतील. लहान मुलं जेव्हा अभ्यासाला बसतात तेव्हा त्यांना खरी गरज असते ती आईची. कारण जेव्हा आई लहान मुलांचा अभ्यास घेते तेव्हा फक्त तिचं मूल ती आणि पुस्तकं नसतात. मूल अभ्यास करताना आई त्याला जवळ कुशीत घेऊन बसते, त्याच्यासाठी खूप प्रकारचा खाऊ जवळ ठेवते, अभ्यासातील प्रत्येक गोष्ट, प्रत्येक प्रश्न त्याला लाडाने, प्रेमाने समजावून सांगत असते. माझा अभ्यास माझी आई घेते या गोष्टीचं त्या लहान मुलाला जेवढं समाधान असतं ते इतर कुठल्याही गोष्टीत नसतं. आई जवळ बसून शिकवत असते, आई त्याचा अभ्यास घेते म्हणून त्याला अवघड विषय सुद्धा फार सोपा वाटत असतो. म्हणून मुलांना आणि त्यांच्या आवडीला वेळ द्या. ती चिमुकली मुलं त्यांच्या खेळण्या-बागडण्याचे हेच वय आहे. त्यांना मनसोक खेळूद्या, बागडुद्या. खेळण्याने ते आणि त्यांचं आईड फ्रेश राहिल. आणि ते अभ्यासासाठी चांगले तयार राहतील. म्हणून मुलांना आणि त्यांच्या अभ्यासाला वेळ द्या. तरंच त्या चिमुकल्यांना त्यांच्या अभ्यासाचं कधीच ओझं वाटणार नाही.

***

कोणतीही जाहिरात फक्त 100 रुपयात*

ज्योतिर्मय मध्ये जाहिरात द्या आणि आपला व्यवसाय लाखों लोकांपर्यंत पोहोचवा.

👉 दररोज 70000 + सुजाण वाचक.
👉 फक्त दर्जेदार साहित्यावर चालणारे

👉 महाराष्ट्रातील अग्रगण्य मराठी E दैनिक.
👉 नवोदित साहित्यिकांचे हक्काचे व्यासपीठ

👉 सर्वसमावेशक साहित्याचा खजिना
👉 गूगलवर पेपर वाचण्यासाठी निशुल्क

👉 कोणीही नवोदित साहित्यिक 500 रु. भरून वर्षभर सहभागी होऊ शकतो.

👉 संपर्क : 7743918559 (for Calling, whatsapp, online payment)

(*नियम लागू)

Paper link : www.jyotirmaysahitya.com

जात्यावरच्या
ओव्या.....

अशी तापली दुपार
ऊन तापल तापल
गायी वासराच्या साठी
पाणी गोठ्यात शिंपल ||६२९||

अशी तापली दुपार
घ्याव खाऊन भाकर
पाणी प्याया थंडगार
भाऊन देलाय ढेकर || ६३०||

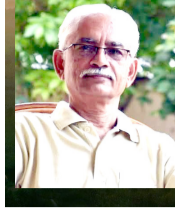
©® सौ. मनोरमा बोरडे
छत्रपती संभाजी नगर
मो. 70207 33758

मनोपनिषद अर्थात मनाचे
श्लोक-भाग २७

ज्योतिर्मय साहित्य
भवाच्या भये काय भीतोस लंडी ।
धरी रे मना धीर धाकासि सांडी ।
रघुनायकासारखा स्वामी शरीरी ।
नुपेक्षी कदा कोपल्या दंडधारी ॥२७॥
अर्थ : हे मना, एखाद्या भिन्ना माणसासारखा तू प्रपंचाला
का घाबरतोस? भीती सोडून धैर्य धारण कर. कारण तुझ्या
पाठीशी रघुनायकासारखा स्वामी असताना घाबरण्याचे काहीच
कारण नाही. अगदी यमाचा कोप झाला तरी तो तुला कधीही
सोडणार नाही, तुझी उपेक्षा
करणार नाही.
(भव - प्रपंच, लंडी
- भिन्ना/कमजोर मनाचा,
दंडधारी - यम)
विवेचन : मानवी जीवन हे
अनेक अनिश्चिततांनी भरलेले
आहे. उद्या काय होईल याची
चिंता, नोकरीची काळजी,
मुलाबाळांचे भविष्य, आरोग्य,
आर्थिक स्थिती अशा असंख्य
विचारांनी मन व्यापलेले असते.
त्यामुळे माणूस आतून अस्वस्थ
आणि भयग्रस्त होतो.
प्रपंचाची काळजी वाटणे
स्वाभाविक आहे, पण त्या
भीतीने खचून जाणे योग्य नाही.
म्हणून समर्थ या ठिकाणी
आपल्या मनाला धीर देतात
“धरी रे मना धीर, धाकासि सांडी”
हे मना, तू भीती झटकून टाक आणि धैर्याने उभा रहा.
आपले जीवन हे जर एक रणांगण मानले, तर या रणांगणावर
शूरवीराप्रमाणे लढणे आवश्यक आहे. हातात तलवार किंवा बंदूक

उगवतीचे रंग

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

आहे पण हात पाय कापताहेत, तर लढाई कशी लढणार ?
शत्रूसाठी मग तुम्ही सोपे लक्ष्य असाल. मनात भीती असेल तर
विजय शक्य नाही.
संकटेही अशीच असतात.
आपण त्यांना जेवढे घाबरतो,
तेवढी ती अधिक मोठी वाटतात.
धैर्याने सामना केला, तर ती
हळूहळू नाहीशी होतात.
या संदर्भात स्वामी
विवेकानंद यांच्या बालपणातील
प्रसंग अत्यंत बोलका आहे.
त्यांचे बालपणीचे नाव नरेंद्र. ते
अत्यंत अवखळ आणि खोडकर
होते. ते झाडावर चढत. आईला
असे वाटले की झाडावर चढून
हा खाली पडला तर त्याला इजा
होईल. त्यामुळे त्यांच्या आईने
त्यांना झाडावर चढू नकोस. तिथे
ब्रह्मराक्षस राहतो असे सांगितले.
पण नरेंद्राने आईला विचारले,
“ब्रह्मराक्षस ? कुठे आहे तो ?
मला त्याला पाहायचेच आहे. ?” ब्रह्मराक्षस प्रत्यक्षात नव्हताच.
आपली मनच अशा गोष्टींची निर्मिती करते. म्हणूनच भित्यापाठी
ब्रह्मराक्षस असे आपण म्हणतो.
(क्रमशः)

ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः
ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः
ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः

सुख दुःखाचे
तरंग माणसा-माणसाचे

नवीन कुलकर्णी,
छ.सं.भाजीनगर,
मो. 96730 67194

निष्क्रियता व आराम नको

आजच्या तरंगमधे मी तुम्हाला थोडक्यात कर्मयोगा
व त्यांचे महत्व सांगतो. साक्षात गीतेत श्रीकृष्णाने कर्मयोग
सांगितला आहे, तिथे मी काय सांगू? पण सर्वसामान्यांनी यातून
बोध घ्यावा. आळस व रिकामे राहून कोणाचे भले झाले? कष्ट करत
राहिले तरच तुमचे जीवन फुलते फलते. प्रपंच व संसारात तर सर्व
कर्म करायचे लागतात. म्हणून सामान्य दिसणारी माणसे जगामध्ये
प्रसिद्ध होतात. पण आपल्याकडे आज शेतमजूर मजूर काम व
ईतर दैनंदिन कामाला लोक मिळत नाही. हे असे का घडते? पुर्वीचे
बारा बल्लेदारी बंद झाली काही लोक श्रम तर काही अतोनात
परिश्रम करतात, तर काही बसून खातात! बेकार समस्या आहेच
पण 'राजकीय रेवड्यानी' ऐदिपणा वाढविला काय? असे कारण
आहेत. असे म्हटले आहेच की "कर्म करे जा फल की ईच्छा मत कर
ए इन्सान, जैसे कर्म करेगा वैसे फल देगा भगवान!
भारतासारख्या धार्मिक देशात अशी असमानता नको. आजही 80
टक्के लोकाकडे पोट भरण्यासाठी पुरेल अशी साधने नाहीत.
अडचणीतून मार्ग काढा. माझे श्रम हिच माझी भक्ती व त्यासाठी दे
शक्ती, मग मला कोणाची नाही भिती! आज एवढे पुरे
हा ग्रामीण वा शहरी संस्कृतीचा परिणामही असू शकतो. तुर्त
थांबतो टेक केअर स्वस्थ राहा मस्त राहा.

त्याग हे यज्ञाचे खरे मर्म आहे

पुढच्या कर्माचा फारसा उपयोग होत नाही.
परस्त्री मातेसमान माना, परद्रव्याची
अभिलाषा बाळगू नका आणि परनिंदेला
विद्या समजून त्याग करा. या तीन गोष्टींना
फार सांभाळा. परमार्थाची इमारत या तीन
गोष्टींवर उभी करायची आहे. नुसता पाया
बांधून ज्याप्रमाणे घरात राहता येत नाही,
त्याप्रमाणे पायाशिवाय इमारतही उभी करता
येत नाही. 'राम कर्ता' ही भावना ठेवून
नामात राहणे, म्हणजे परमार्थरूपी इमारतीत
आनंदात राहणेच होय. व्यावहारिक मोठेपणा
बाजूला ठेवा आणि देवाला अनन्यभावाने
शरण जा. देवाला शरण जाताना सर्व
विसरून जा. समजा, एखादा माणूस
नाटकात राजाचे काम करीत असला आणि
नाटक संपल्यावरही तो घरी घेऊन जर
राजासारखे वागू लागला, तर त्याचा सर्व
व्यवहार बिघडून जाईल; त्याचप्रमाणे,
देवाला शरण जाताना, मी मोठा भक्त,
विद्वान, पैसेवाला ही सर्व नाती विसरून गेले
पाहिजे.
कर्माचे फळ आपल्या हातचे नाही
म्हणून त्याची काळजी करू नये, हे समजले
तरी, काळजी न करणे हे देखील आपल्या
हातचे नाही म्हणून आपण काळजी करतोच

श्री ब्रह्मचैतन्य
गोंदवलेकर महाराज

ज्योतिर्मय साहित्य
सदाचरणाने राहणाऱ्या माणसाला खर्च
कमी लागतो, कारण खऱ्या समाधानाने पोट
भरले की अन्नही कमी लागते. मी हे वारंवार
सांगतो, कारण सदाचरणाचे, नीतिधर्माचे
आचरण, हा परमार्थाच्या इमारतीचा पायाच
आहे. पाया भक्कम नसेल तर त्यावरची
इमारत जास्त दिवस टिकू शकणार नाही.
त्याप्रमाणे नीती जर सांभाळली नाही, तर

॥ अध्यात्म ॥
मधुकर बोरीकर,
पुणे

अहंकार

पुढे.....
म्हणून संत वचनाचा अभ्यास करताना,
संतांनी ज्या खोली वरील तो अर्थ ध्यानी
घेतला आहे. तोच अर्थ अगदी यथायोग्य आहे
हे समजून, त्या वचनाचा आपण अभ्यास
करायला हवा.
केवळ तर्काने किंवा व्यवहारात चालणाऱ्या
अर्थाने आपण संत वचने अभ्यासली तर जे
मुळात संतांना म्हणावयाचे आहे ते आपण
समजूच शकणार नाहीत व त्या साहित्याला
आपण किरकोळ, नीच दर्जाचे साहित्य
समजण्याचा धोका आहे.
संतांना अभिप्रेत असणारा शब्दांचा नेमका
अर्थ कोणता हे कसे व कोण ठरविणार?
तर त्या संत वचनाचा ज्या महात्म्यांनी सिद्ध
पुरुषांनी प्रत्यक्ष अनुभव घेतला आहे. तीच
मंडळी त्या शब्दांचा खरा अर्थ सांगू शकतात.
अन्यथा आपण तार्किक किंवा व्यावहारिक
अर्थ लावून संत साहित्य हीन दर्जाचे करून
मोकळे होतो.
■ अहंकाराचा अध्यात्मीक अर्थ : अहंकार
म्हणजे देह भावाची जाणीव.
आपण सारे आपल्या देहालाच मी म्हणून
संबोधतो, व हा देह म्हणजेच मी असा
आपला भाव दृढ झालेला असतो. याविषयी
एक असे उदाहरण देता येते की, एखादा
माणूस उदाहरणार्थ रामराव नावाचा माणूस
मरण पावला आहे, व त्याचे प्रेत अंत्य
संस्कारा ला नेण्यासाठी प्रतीक्षेत आहे.
अंत्यसंस्कारासाठी जमलेली मंडळी त्यावेळी
सहजच रामराव गेले, वाईट झाले. असे
म्हणतात. पण जोवर त्या रामरावांचा देह
तिथेच पडून आहे मग रामराव कुठे गेले? पण
त्या क्षणा पुरते सर्वजण त्या देहाला नव्हे तर
त्या देहा मध्ये विराजमान जो आत्मा होता त्या
आत्म्याला रामराव असे बिनचूक पणे म्हणत
होते. क्रमशः.....

आरोग्य संजीवनी

शरीराला आवश्यक असणाऱ्या खनिजा विषयी

ज्योतिर्मय साहित्य
कॅल्शियम कशात असतं?
शेंगदाणे, तीळ, दूध, खोबरं, मुळा,
कोबी. ज्वारी, राजगिरा, खरबूज, खजू.
कमतरतेमुळे काय होतं?
हृदयरोग, ऑस्टियोपोरोसिस, दंतरोग,
केस गळणे.
कार्य काय असतं?
शरीरातील सर्वात मुख्य खनिज असून
ते हाडांची मजबुती आणि शरीराच्या
निर्मितीसाठी आवश्यक असतं.
लोह कशात असतं?
खजू, अंजीर, मनुका, सफरचंद,
डाळिंब, पालक, सीताफळ, उस, बोर,
मध, पपई आणि मेथी.
कमतरतेमुळे काय होतं?
शरीरात रक्ताची कमतरता भासते.
अशक्तपणा, कावीळ किंवा पोटात मुडा
येतो.
कार्य काय असतं?
शरीराच्या वाढीसाठी अतिशय
आवश्यक असते.
सोडियम कशात असतं?
मीठ, पाणी, बटाटा, आलं, लसूण,
कांदा, मिरची, पालक, सफरचंद, कारलं.
कमतरतेमुळे काय होतं?
रक्तदाबाशी निगडित समस्या,
निद्रानाश, अंगदुखी, अपचन,
मूळव्याधीसारखे आजार, मोतीबिंदू,
बहिरेपणा, हात आणि पाय कडक होणे.
कार्य काय असतं?
शरीराला आवश्यक असणारी पाचक
रसायनाची निर्मिती करतात, त्याचप्रमाणे
शरीरात होणारा गॅस नष्ट होतो.
आयोडिन कशात असतं?
शिंघाडा, काकडी, कोबी, राजगिरा,
शतावरी, मीठ आणि लसूण.
कमतरतेमुळे काय होतं?
थायरॉइडची समस्या, केस गळणे,
डिप्रेसन किंवा बेचेनी येणे.
कार्य काय असतं?
शरीरात उत्पन्न होणाऱ्या विषारी
पदार्थांपासून मेंदूला बचावण्याचं काम
करतो.
पोटॅशियम कशात असतं? सर्व
प्रकारची धान्य, डाळ, संत्र, अननस,
संकलन -
डॉ. प्रमोद ढेरे (निसर्ग उपचार तज्ञ)
पिंपरी-चिंचवड, पुणे.
आरोग्यविषयक व्याख्याते व लेखक
संपर्क - ९२ ७९ ६६९ ६६९
केळं, बटाटा, लिंबू, बदाम.)
कमतरतेमुळे काय होतं?
अॅसिडिटी, त्वचेवर सुरकुत्या किंवा
मुळंम येणं, त्वचा रोग, केस पिकणे.
कार्य काय असतं?
शरीरात तंतू आणि यकृत यांना
सुरळत ठेवण्याचं कार्य करतं.
फॉस्फरस कशात असतं?
दूध, पनीर, डाळी, कांदा, टोमॅटो,
गाजर, जांभळं, पेरू, काजू, बदाम,
बाजरी आणि चणे.
कमतरतेमुळे काय होतं?
ऑस्टिओपोरोसिस, गतिमंद होणे,
मानसिक थकवा, दंत रोग.
कार्य काय असतं?
मेंदूला ताजंतवानं ठेवण्याचं काम हे
खनिजं करतं.
सिलिकॉन कशात असतं?
गहू, पालक, तांदूळ, कोबी,
काकडी, मध,
कमतरतेमुळे काय होतं?
कॅन्सर, त्वचारोग, बहिरेपणा, केस
गळणे.
कार्य काय असतं?
जननेंद्रियांची कार्यक्षमता वाढवून
शरीरातील तंतूना मजबूत करतात.
मॅग्नेशियम कशात असतं? बाजरी,
बीट, खजू, सोयाबीन, दूध, लीची,
कारलं.
कमतरतेमुळे काय होतं?
उदास होणे, आळस येणे, तणाव
असणे, झोप न लागणे, बेचेनी,
सोरायसिस, फोडं, नपुंसकता किंवा
वांझपणा. (क्रमशः)

॥ अभंग-माधव ॥
माधव मनोहर जोशी
दादर, मुंबई.
मो. 9833159630

भगवंत वसे सर्वत्र

कुणी मज पुसले असता, देव हा कुठे कुठे असतो
तया सांगेन मी, बरं का, जगी सर्वत्र तो वसतो ॥१॥
प्रत्येकाच्याच हृदयात, असे भगवंत वसलेला
तुम्हाला जर नसे ठावे, तुम्ही शोधा बघू त्याला ॥२॥
तुम्ही जे नित्यकर्म करता, त्यावर नजर असे त्याची
थोडीशी लाज बाळगा रे, जनाची ना तरी मनाची ॥३॥
भले बोला, भले वागा, बाळगावा सदा संयम
करावे तैसे भरावे, सृष्टीचा हाच असे नियम ॥४॥
माधव हा म्हणे सकलां, जगावे जगा सुखी करून
अंतकाळी, मग आत्मा, होईल परमात्मी विलीन ॥५॥

प्रभातपुष्प
षटकोळी माझी
संध्याराणी जयहिंद कोल्हे (काव्यसंध्या)
कळंब जि.धाराशिव मो. 87885 91371

विषय :- संगीत

संगीत कानावर पडता
ताजे तवाणे होवून
चेहऱ्यावर हास्य फुलते
कुठलेही काम करताना
ताण येत नाही
मन आनंदात रमते

संगीत खरे छान
कुठल्याही प्रकारचे असो
नवी उमेद देते
सुप्रभातीच्या भक्ती गीतांनी
दिवसाची सुरुवात होवून
मन प्रसन्न राहते

न्याय हवाय की केवळ तारखा? आता तरी कायद्याचा फास आवळला जाणार का???

सरस्वती भुवन महाविद्यालयात सुगम संगीत कार्यशाळा

ज्योतिर्मय साहित्य

२० मार्च २०२०. पहाटे साडेपाच वाजता तिहार जेलमध्ये निर्भयाच्या चार नराधमांना फाशी दिली गेली आणि देशाला वाटलं की, आता तरी अशा विकृतींना जरब बसेल. पण आज २०२६ उजाडलं तरी वास्तव काय आहे? त्या शेवटच्या फाशीनंतर आजतागायत भारतात एकाही नराधमाला फासावर लटकवण्यात आलेलं नाही. कायदे आहेत, शिक्षा सुनावल्या जातात, पण प्रत्यक्षात अंमलबजावणीच्या नावावर फक्त तारीख पे तारीखचा खेळ सुरू आहे. नुकतीच कर्नाटकच्या न्यायालयाने एका गुन्हेगाराला फाशी सुनावली, पण सामान्यांच्या मनात एकच प्रश्न आहे "ही फाशी नक्की कधी होणार?" की पुन्हा अपील, दया अर्ज आणि न्यायालयीन प्रक्रियेच्या नावाखाली हे नरभक्षक सरकारी पाहुणचार घेत तुम्हात पोसले जाणार?

मर्यादित राहिलेली नाही; ती प्रत्येक आईच्या कुशीत भीती बनून धडधडते आहे... ही वेदना घरात मुलगी असणाऱ्या प्रत्येक वडिलांच्या नजरेत अस्वस्थता बनून उभी आहे.

पीडितेच्या जखमांवर मीठ चोळण्याचा प्रकार आहे. आता गरज कलमांच्या चर्चेची नाही, तर अशा गुन्हाबद्दल नराधमांना अद्वल घडवण्याची आहे... की पुन्हा कोणत्याही नराधमाने लेकीबाळीकडे वाईट नजरेने पाहण्यापूर्वी त्याचा थरकाप उडाला पाहिजे.

सीमा गाडेकर

उपकार्यकारी अभियंता, महापारेषण
छत्रपती संभाजीनगर मो.
9423172305

माणुसकीला काळिबा फासणारी ही घटना ऐकल्यापासून आणि तिचा गोंड चेहरा बर्तमानपत्रात पहिल्यापासून.... ज्या चिमुकलीला आपण प्रत्यक्ष पाहिलेलं नाही त्या निष्पाप आणि निरागस चिमुकलीचा चेहरा डोळ्यासमोर जात नाही.... तर विचार करा ज्या आईने तिला नऊ महिने पोटात वाढवलं आणि ज्या बापाने तिला तळहाताच्या फोडाप्रमाणे जपलं... त्या आई बापाची काय अवस्था झाली असेल.....

अशा घटना पुन्हा पुन्हा घडताना ऐकल्या की मन हतबल होऊन ओरडून विचारतं ज्या अंगणात लेकीच्या पावलांचे ठसे उमटायला हवेत, तिथे तिच्या रक्ताचे सडे का सांडावेत? काय आपण तिला रखास घेता येईल इतकं सुरक्षित आभाळही देऊ शकत नाही? हा प्रश्नच आपल्या समाजाच्या पराभवाची सर्वात मोठी साक्ष आहे. आपली व्यवस्था इतकी लाचार झाली आहे का, की उद्याच्या भविष्याकडे पाहताना आमच्या डोळ्यांत स्वप्नांऐवजी केवळ भीतीचे काजळ साचू लागले आहे.....

जेव्हा चिमुकल्यांच्या किंकाळ्यांनी आसमंत फाटतो आणि कायदा मात्र कागदी पांघरूण ओढून झोपतो, तेव्हा तो केवळ गुन्हा नसून माणुसकीचा खून असतो. त्या नराधमांना पोसणे हा

कधी होणार या विकृतीचा अंत? आज जेव्हा दोन-तीन वर्षांच्या चिमुड्या कळ्यांना चिरडलं जातं, तेव्हा अंगाचा थरकाप उडतो. मला सांगा, त्या दोन वर्षांच्या लेकराची काय चूक होती? तिला तर नीट बोलताही येत नव्हतं! ज्या नराधमाने तिच्या कोमल शरीराचे लचके तोडले, ती घटना पाहून पाषाणही रडला असेल. पण ज्याच्या हातून हे कृत्य घडलं, त्याला लाज कशी वाटली नाही? त्या लेकराच्या तोंडात मोजे कोंबून तिची किंकाळी दाबताना त्या नराधमाचा हात कसा थरथरला नाही?

ती चिमुकली, जिचे शब्द अजून नीट उमलले नव्हते, जिला जगाचा अर्थही कळला नव्हता, आपल्या बोंबड्या बोलीत हातात खेळणी घेऊन खेळण्या-बागडण्याच्या वयात तिच्यावर अशी अमानुष वेळ का यावी? ज्या हातांनी तिला अलगाव उचलून घ्यायला हवं होतं, त्याच हातांनी तिच्या कोवळ्या अस्तित्वावर जखमा उमटवल्याही कल्पनाच काळजाला भेदून जाते. त्या निष्पाप डोळ्यांत उमटलेली भीती आणि मदतीसाठी केलेली ती निःशब्द हाक आठवली की रखास जड होतो. त्या नराधमाच्या मनात करुणेचा एक कणही कसा उरला नाही? त्या चिमुकल्या वेदनेसमोर तो क्षणभरही कसा थबकला नाही? तिची ती तगमग शब्दांत मांडता येणार नाही, ती फक्त हृदय विदीर्ण करून जाते....

कोण भरणार तिच्या आई-बापाच्या काळजावरचे घाव? आज ही वेदना एका घरापुरती

टाकणाऱ्या प्रभावळींनो एकदा त्या हतबल पित्याचा विचार करा, ज्याने आपल्या फुलासारख्या लेकराला छिन्नविच्छिन्न अवस्थेत पाहिलंय.

त्या माऊलीचा तो काळीज चिरणारा आकांत तुमच्या संवेदनांना साद घालत नाही का? कायद्याच्या पळवाटा शोधण्यापेक्षा, या नराधमांचा काळ बनून फासाचा दोर आवळण्याची हिंमत दाखवा!

आम्हाला शब्दांचे बुडबुडे असणारा न्याय नकोय, तर वेळेत मिळणारा ठाम आणि परिणामकारक न्याय हवाय. जर आपला कायदा अशा गुन्हांना तात्काळ शिक्षा देऊ शकत नसेल, तर त्या कायद्यात बदल करून त्याची अंमलबजावणी अधिक वेगवान केलीच पाहिजे. अन्यथा, उद्याची प्रत्येक कळी फुलण्याआधीच कुस्करली जाईल आणि त्याला जबाबदार ठरेल हीच खिळखिळी झालेली व्यवस्था!

लेक वाचवा म्हणताना, मन आता शहारून येतं, सुरक्षित नाही अंगण माझे, हे सत्य छळून जातं..

नकोत फक्त कागदी कायदे, नको आता नुसतीच प्रतीक्षा, अशा विकृत नराधमांना, देण्यात यावी तात्काळ फाशीचीच शिक्षा!

***

ज्योतिर्मय साहित्य

छत्रपती संभाजीनगर - सरस्वती भुवन कला व वाणिज्य महाविद्यालय, संगीत विभाग आणि स. भु. कला संगीत अकादमी यांच्या संयुक्त विद्यमाने ४ ते १५ मे दरम्यान सुगम संगीत कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आलेले आहे ही कार्यशाळा श्राॅफ ललित कला अकादमीच्या संगीत विभागात होत आहे.

या कार्यशाळेत सहभागी विद्यार्थ्यांना शास्त्रीय व सुगम संगीताची प्राथमिक माहिती, भजन, भावगीत, गझल, भक्तिगीत आणि नाट्यसंगीत अशा विविध गायन प्रकारांचे सखोल मार्गदर्शन केले जाणार आहे. सर्व बयोगटातील विद्यार्थी आणि संगीतप्रेमींना या सुवर्णसंधीचा लाभ घेता येणार आहे.

नामवंत तज्ज्ञांचा सहभाग कार्यशाळेत मार्गदर्शन करण्यासाठी पंडित विश्वनाथ ओक, पंडित सुरमणी गिरीश गोसावी, डॉ. दोस्त मोहम्मद खान, संतोष केचे, मंगेश कुलकर्णी आणि प्रा. गजानन केचे या कलावंतांची उपस्थिती लाभणार आहे. त्यांच्या अनुभवाचा फायदा नवोदित

गायकांना व विद्यार्थ्यांना होणार आहे.

कार्यशाळेचे स्वरूप ही कार्यशाळा ४ ते १५ मे या कालावधीत दररोज सकाळी ९ ते ११ या वेळेत चालेल, समारोपाच्या दिवशी सहभागी विद्यार्थी कलागुणांचे सादरीकरण करतील. या उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. विवेक मिरणगे आणि संगीत विभागप्रमुख डॉ. संजय मोहोड यांचे विशेष सहकार्य लाभले आहे. अधिक माहिती व नोंदणीसाठी प्रा. गजानन केचे (९८२२०३१३६५) किंवा मंगेश कुलकर्णी (९३२५२३३०९) यांच्याशी संपर्क साधण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

सागर राजेंद्र सोनवणे
BSc. Agri.
मो. 77578 47104
ताडपिंपळगाव ता. कन्नड
जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर

कृषि-सागर

आले (अद्रक) बेणे प्रक्रिया आणि साठवणूक: यशस्वी शेतीचे सूत्र

आल्याचे उत्पादन बेण्यावर अवलंबून असते. जर बेणे सशक्त आणि रोगमुक्त असेल, तरच उत्पादनात ७०-८०% यश मिळते.

१. बेणे निवड : बेणे पूर्णपणे पक्व (९-१० महिने झालेले) असावे.

कंद आकाराने मोठे, चकाकी असलेले आणि किमान २-३ डोळे असलेले असावेत. सडलेले किंवा सुकलेले बेणे पूर्णपणे बाजूला काढावे.

२. बेणे प्रक्रिया - कृती : लागवडीपूर्वी बेण्याला बुरशीनाशक आणि कीटकनाशकाची प्रक्रिया करणे अनिवार्य आहे.

द्रावण तयार करण्याची पद्धत (१०० लिटर पाण्यासाठी):

बुरशीनाशक: मॅन्कोझेब ३०० ग्रॅम किंवा मेटलॅक्सिल २०० ग्रॅम.

कीटकनाशक: क्विनालफॉस २०० मिली (सूत्रकृमी आणि कंदमाशी रोखण्यासाठी).

संजीवक : ह्युमिक ॲसिड ५०० मिली (चांगल्या मुळ्या फुटण्यासाठी).

प्रक्रिया:

हे द्रावण मोठ्या हौदात तयार करा. आल्याचे कंद या द्रावणात ३० ते ४० मिनिटे बुडवून ठेवावेत. त्यानंतर कंद बाहेर काढून सावलीत कोरडे करावेत आणि मगच लागवड करावी.

प्रोफेशनल टीप : ट्रायकोडर्मा (Trichoderma viride) २ किलो प्रति १०० लिटर पाण्यात वापरून जैविक प्रक्रिया केल्यास 'सड' रोगावर कायमस्वरूपी नियंत्रण मिळवता येते.

३. बेणे साठवणूक : पुढील हंगामासाठी बेणे साठवून ठेवताना खूप काळजी घ्यावी लागते.

खड्डा पद्धत: सावलीत किंवा झाडाखाली खड्डा खणवा. खड्ड्याच्या तळाला वाळलेले गवत किंवा कडवा टाकून त्यावर आल्याचे कंद रचावेत. हवा खेळती ठेवा: कंद रचल्यानंतर त्यावर पुन्हा गवत टाकावे आणि वरून मातीने हलके झाकावे. हवा खेळती राहण्यासाठी मधून मधून छिद्रे ठेवावीत.

उपचार: साठवणुकीपूर्वी कंदांवर बोर्डो मिश्रण किंवा मॅन्कोझेबची प्रक्रिया केल्यास साठवणुकीत आले सडत नाही.

कोल्ड स्टोरेज: आधुनिक पद्धतीत ५-१०°C तापमानात आले साठवता येते, परंतु ग्रामीण भागात सावलीत खड्डा पद्धतच जास्त यशस्वी आहे.

प्रेरणा • सहाय्य
आचार संस्कार
कष्ट वास्तव्य
करुणा

श्री

(लघुकथा)

तू कशी आहेस.....

व्यवसाय सतीश आवेंतरकर
कला शिक्षिका, छिन्न मुर्द
मो. 97301 74088

प्रातःस्मरणीय आदर्श सच्चरित्र

'द्रौपदी'

लेखिका- डॉ. मीना श्रीवास्तव

कीचकवध

आगे.....
और उस दौरान अन्य पांडवों को उनके एकांत कमरे में प्रवेश करने की अनुमति नहीं होगी। यदि कोई पांडव अनजाने में भी इस नियम का उल्लंघन करेगा, तो उसे एक वर्ष के लिए वनवास जाना पड़ेगा। अर्जुन ने एक बार गलती से इस नियम को तोड़ दिया था और एक वर्ष के लिए वनवास चला गया। उस एक वर्ष में अर्जुन ने कृष्ण भगिनी सुभद्रा, नागकन्या उलूपी और मणिपुर की राजकुमारी चित्रांगदा से विवाह किये। भगवान श्रीकृष्ण भविष्यवेत्ता थे, इसलिए अर्जुन और सुभद्रा के विवाह में उन्होंने अत्यधिक रूचि दर्शाई। उलूपी और चित्रांगदा तो अपने मायके में ही रही। परन्तु सुभद्रा विवाहोपरांत अर्जुन के साथ इंद्रप्रस्थ आयीं। अर्जुन ने मत्स्यभेद करके द्रौपदी को जीता था इसलिए वह अत्यधिक प्रेमवश अर्जुन के इस दूसरे विवाह से बहुत क्रोधित थी। परन्तु श्रीकृष्ण की सलाह पर सुभद्रा ने एक साधारण गोपी का वेश धारण कर कृष्ण की छोटी बहन के रूप में द्रौपदी को अपना परिचय दिया।

महाराष्ट्र अत्याचाराच्या छायेत

ज्योतिर्मय साहित्य

(मागील अंकावरून)

इंटरनेटचा अतिवापर, माध्यमातून विकृत साहित्याची सहज उपलब्धता आणि नैतिक मूल्यांचा न्हास यामुळे तरुण पिढी भरकटत आहे. वयस्करां मधली वासनांधताही वाढत असल्याचे दिसून येत आहे. स्त्रीकडे बघण्याचा दृष्टिकोन जोपर्यंत सन्मानाचा होत नाही, तोपर्यंत घराबाहेरच काय, तर घरातही महिला सुरक्षित राहतील याची खात्री देता येत नाही. उपाययोजना काय असाव्यात?

१. पोलिस गस्त आणि सीसीटीव्ही: वर्दळीच्या ठिकाणी आणि शाळा-महाविद्यालयांच्या परिसरात पोलिसांची गस्त वाढवणे आवश्यक आहे.

२. द्रुतगती न्यायालये : अशा प्रकारांचा निकाल लवकरात लवकर लागवा जेणेकरून समाजात एक कठोर संदेश जाईल.

३. शालेय शिक्षण: शालेय स्तरापासूनच मुला-मुलींना गुंड टच-बॅंड टच आणि नैतिक मूल्यांचे शिक्षण दिले पाहिजे.

४. सामाजिक बहिष्कार: गुन्हेगारांना राजकीय किंवा सामाजिक आश्रय न देता, त्यांच्यावर कडक सामाजिक बहिष्कार टाकण्याला हवा.

महाराष्ट्र हे केवळ एक राज्य नसून, तो एक विचार आहे. छ.शिवाजी महाराज, शाहू महाराज-म.पुन्ने-बाबासाहेब आंबेडकर, सावित्रीबाई, गोखले, आगरकर, लो.टिळक, यांचा वैचारिक वारसा असलेल्या राज्यात जर महिला आणि बालके सुरक्षित नसतील, तर प्रगतीचे सर्व आकडे फोल आहेत. केवळ सरकार किंवा पोलिसांना दोष देऊन चालणारा नाही, तर प्रत्येक नागरिकाने सतर्क राहून आपल्या परिसरातील अशा प्रवृत्तींना ठेचणे गरजेचे आहे. तरच अत्याचाराची ही छाया दूर होवून उद्याचा महाराष्ट्र सुरक्षित आणि तेजस्वी असेल.

ऑनलाईन औषधोपचार

Dr Shaikh A H - 98606 99906

आता सर्करी डॉक्टर आहे ऑनलाईन मा आजारवाण्यात पण घरवसल्या औषधोपचार घ्या. कुठेही जाण्याची गरज नाही. डेड व पेन वाचवा 100 % सर्करी डॉक्टर, गुणवत्ता, भारतीय कडक, कन्या गोपी कोणातही सांगण्यास लाज वाटे अशा सेवेस फक्त फोवर सुधी सुचना आणार यांगु शकता व त्यावर आधुनिक पद्धतीने हमाखात उपचय केता जाईल. पोस्टाने औषध पाठविल्या जातील, प्रसिद्ध आयुर्वेदाचार्य डॉ. शेख ए.एच. 37 वर्षांचा अनुभव, 200 पेसा अधिक पुरस्कार प्राप्त, आतार्यापेसा अधिक विविध औषध समस्येस समाहार यशस्वी उपचार, आतार्यापेसा ऑनलाईन डॉक्टरांच्या पदव्या देऊन विविध संस्थांनी त्यांना सन्मानित केले आहे. त्यांच्या या कार्याची पदव्या देऊन बूक ऑफ रेकॉर्ड, औषधसिक बूक ऑफ रेकॉर्ड, एचयन बूक ऑफ रेकॉर्ड, हुम-हुम-हुम एशिया रेकॉर्ड्स मध्ये विक्रमी नोंद झालेली आहे. सेक्स विषयक कोणातही प्रॉब्लेम असो फक्त एकदा फोन करा व मार्गदर्शन घ्या. व तुमचे प्रश्न सोडवा.

भाग 4 पुढे....
इथे समिधा सतत मुलांच्या आठवणीत, सुधीरच्या आठवणीत एकेक दिवस काढत होती. अनेक वेळा तिचा भाऊ तिला माहेरी घेऊन जायला आला, पण तिने सांगितले की, भेटियला येऊन जाईन चार दिवस पण मला तिथे फार दिवस राहण्याचा आग्रह तू करू नकोस. सासरी पण गावाला घर,वाडी बघायला कुणीच नव्हते. एक सख्खा दीर होता त्याने आईवडील असतानाच आपल्या इस्टेटीचा वाटा घेऊन तो आणि त्याची बायको याने पुण्याबाहेर कुठेतरी मोठ्ठा व बंगला बांधला होता, व वर्षातून एकदा मे महिन्यात गावाकडे बागायतीचे काही उत्पन्न घेऊन येत असे, चुलतकाका होते त्यांनी दोन माणसे ठेवली होती बागायतीसाठी ते थोडेफार लक्ष देत. प्रसाद, प्रभास या दोघांना इंस्टेट्टी नव्हता, वेळी नव्हता असली कामे करण्यात, त्यांचा ओढा शिक्षणाकडेच जास्त होता. फक्त आईच्या समिधानासाठी इथे आले की, गावाकडे फेरी मारून येत असत.तिथले उत्पन्न जास्त करून काकाच घेत असत, थोडेफार हे दोघे आणायचे पण काका, आणि काका मात्र यांना मायेने वागवत असत. समिधाही मुलांबरोबर गावी यायची.

त्या घरात सर्व थोड्याफार सुविधा होत्या, मोकळे आनंदी वातावरण व काकाकाकू मायेने सर्वांची विचारपूस उठबस करीत असत. दोन, तीन वर्षातून मुलांच्या सहवासातले ते क्षण समिधा हृदयात साठवून ठेवीत असे. मुले, सुना, नातीबरोबरचे वाडीत,बागेत काढलेले फोटो अल्बम पहात ती बराच वेळ घालवत असे. ती आठवणींच्या भोवऱ्यात गुरफटत चालली होती. तेवढ्यात दारावरची बेल वाजली समिधा भानावर आली. एवढ्या वेळात ती किती वर्षे मागे जाऊन सारा फ्लॅशबॅक पाहून आली होती. तशी ती बरी होती पण मनावर खूप ताण होता, सतत मुलांची आठवण तिला असह्य होत होती. तिला अचानक आठवले, प्रभासने सांगितले की, आई आम्ही तुला भेटायला येणार आहोत, आणखी दुसरी बातमी म्हणजे प्रसादनेही ठरवले की, यावेळी नक्की आईला भेटायला जायचे, गावाकडे जायचे खूप मजा करायची. समिधा मनातच हसली, तशी तिची प्रकृती आतून खूप खालावली होती, पण मुले रहायला येणा या आनंदात ती सावरली. सगळे लहान मोठे प्रसंग आठवत कामाला लागली, क्रमशः.....

बहुआयामी रवींद्रनाथ टागोर

ज्योतिर्मय साहित्य

७ मे १८६१ हा रवींद्रनाथ

टागोर यांचा जन्मदिन. कोलकाता येथे जन्मलेल्या टागोरांनी भारतीय साहित्य, संगीत, शिक्षण आणि तत्त्वज्ञान या सर्व क्षेत्रांत अमूल्य योगदान दिले.

रवींद्रनाथ टागोर यांच्या जयंतीनिमित्त त्यांचे कार्य, विचार आणि साहित्यिक वारसा यांचा गौरवपूर्वक स्मरण करणे ही आपली सांस्कृतिक जबाबदारी आहे.

टागोर हे केवळ कवी नव्हते, तर ते एक बहुआयामी व्यक्तिमत्त्व होते. त्यांनी कविता, कथा, कादंबऱ्या, नाटके, निबंध आणि गीतरचना अशा विविध साहित्यप्रकारांत लेखन केले. त्यांच्या

“गीतांजली” या काव्यसंग्रहासाठी त्यांना १९१३ साली नोबेल पुरस्कार मिळाला. हा सन्मान मिळवणारे ते

पहिले भारतीय ठरले. त्यांच्या कवितांमध्ये निसर्ग, मानवता, अध्यात्म आणि

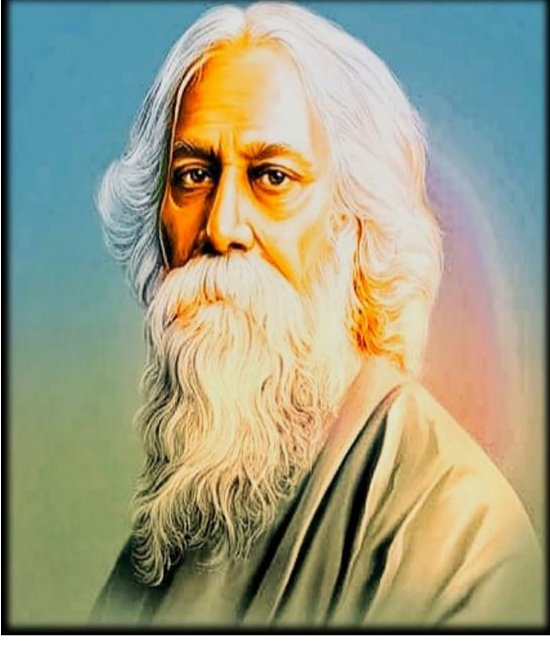
जीवनातील सूक्ष्म भावनांचे अत्यंत सुंदर चित्रण दिसते.

टागोरांचे

शिक्षणविषयक विचारही अत्यंत प्रगत आणि मानवतावादी होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या शांतिनिकेतन या संस्थेत विद्यार्थ्यांना

निसर्गाच्या सान्निध्येत मुक्तपणे शिकण्याची संधी दिली जाते. त्यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकांपुरते मर्यादित नसून जीवनाचे संपूर्ण आकलन असावे.

संगीत क्षेत्रातही टागोरांनी मोठे योगदान दिले. त्यांनी सुमारे २००० हून अधिक गीते रचली, ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे विचार मानवतेच्या एकात्मतेवर आधारित होते. त्यांनी जात, धर्म आणि भाषेच्या पलीकडे जाऊन सर्व मानव एक आहेत, असा संदेश दिला. त्यांच्या लेखनातून

स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुता या मूल्यांचा पुरस्कार केला जातो. ते भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ काळातही सक्रिय होते आणि त्यांनी आपल्या लेखनातून

जनजागृती केली. आजच्या काळात, टागोरांचे विचार अधिकच महत्त्वाचे वाटतात. वेगाने बदलणाऱ्या जगात माणुसकी, निसर्गप्रेम आणि सर्जनशीलता जपणे अत्यावश्यक आहे. टागोरांनी दिलेल्या मूल्यांचा स्वीकार केल्यास समाज अधिक समृद्ध आणि सुसंस्कृत होईल.

टागोरांची जयंती ही केवळ स्मरणदिन नसून त्यांच्या विचारांना आणि कार्याला उजाळा देण्याची संधी आहे. त्यांच्या साहित्याचा अभ्यास करून आपण जीवनाकडे अधिक व्यापक आणि सकारात्मक दृष्टीने पाहू शकतो. अशा या महान व्यक्तिमत्त्वाला विनम्र अभिवादन!

उद्धव भयवाळ
छत्रपती संभाजीनगर
मो.८८८८९२५४८८

ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे

शिक्षणविषयक विचारही अत्यंत प्रगत आणि मानवतावादी होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या शांतिनिकेतन या संस्थेत विद्यार्थ्यांना

निसर्गाच्या सान्निध्येत मुक्तपणे शिकण्याची संधी दिली जाते. त्यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकांपुरते मर्यादित नसून जीवनाचे संपूर्ण आकलन असावे.

संगीत क्षेत्रातही टागोरांनी मोठे योगदान दिले. त्यांनी सुमारे २००० हून अधिक गीते रचली, ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे

शिक्षणविषयक विचारही अत्यंत प्रगत आणि मानवतावादी होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या शांतिनिकेतन या संस्थेत विद्यार्थ्यांना

निसर्गाच्या सान्निध्येत मुक्तपणे शिकण्याची संधी दिली जाते. त्यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकांपुरते मर्यादित नसून जीवनाचे संपूर्ण आकलन असावे.

संगीत क्षेत्रातही टागोरांनी मोठे योगदान दिले. त्यांनी सुमारे २००० हून अधिक गीते रचली, ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे

शिक्षणविषयक विचारही अत्यंत प्रगत आणि मानवतावादी होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या शांतिनिकेतन या संस्थेत विद्यार्थ्यांना

निसर्गाच्या सान्निध्येत मुक्तपणे शिकण्याची संधी दिली जाते. त्यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकांपुरते मर्यादित नसून जीवनाचे संपूर्ण आकलन असावे.

संगीत क्षेत्रातही टागोरांनी मोठे योगदान दिले. त्यांनी सुमारे २००० हून अधिक गीते रचली, ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे

शिक्षणविषयक विचारही अत्यंत प्रगत आणि मानवतावादी होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या शांतिनिकेतन या संस्थेत विद्यार्थ्यांना

निसर्गाच्या सान्निध्येत मुक्तपणे शिकण्याची संधी दिली जाते. त्यांच्या मते, शिक्षण म्हणजे केवळ पुस्तकांपुरते मर्यादित नसून जीवनाचे संपूर्ण आकलन असावे.

संगीत क्षेत्रातही टागोरांनी मोठे योगदान दिले. त्यांनी सुमारे २००० हून अधिक गीते रचली, ज्यांना “रवींद्रसंगीत” म्हणून ओळखले जाते. विशेष म्हणजे, भारताचे राष्ट्रीय गीत “जन गण मन” हे टागोरांनीच रचले आहे. यावरून त्यांच्या काव्यप्रतिभेची आणि देशप्रेमाची प्रचिती येते.

टागोरांचे

मुख्यमंत्री विद्यार्थी विज्ञान वारी उपक्रमाला शासनाची मान्यता

ज्योतिर्मय साहित्य

मुंबई - 'मुख्यमंत्री विद्यार्थी विज्ञान वारी' उपक्रमांतर्गत राज्यातील विज्ञान प्रदर्शनांमध्ये उत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना इस्रो आणि अमेरिकेतील नासा केंद्राला भेट देण्याची संधी मिळणार असल्याची माहिती शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे यांनी दिली. यासाठी ३.३० कोटी रुपये खर्च करणार आहे.

विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन, तर्कशुद्ध विचारसरणी आणि समस्या सोडविण्याची क्षमता विकसित करण्यावर भर देण्यात येत आहे. विद्यार्थ्यांमधील संशोधनवृत्ती आणि नवोपक्रमशीलतेला प्रोत्साहन देऊन त्यांना भविष्यासाठी सक्षम बनविण्याच्या उद्देशाने राज्य शासनाने 'मुख्यमंत्री

विद्यार्थी विज्ञान वारी' हा महत्त्वाकांक्षी उपक्रम सुरू करण्याचा निर्णय घेतला आहे. या उपक्रमामुळे राज्यातील विद्यार्थ्यांना विज्ञान क्षेत्रातील प्रगत संशोधन संस्थांचा प्रत्यक्ष अनुभव मिळणार असून, त्यांच्या वैज्ञानिक जिज्ञासेला चालना मिळून भविष्यातील संशोधक घडण्यास मदत होणार असल्याचा विश्वास शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे यांनी व्यक्त केला आहे.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० च्या अनुषंगाने विद्यार्थ्यांमध्ये विज्ञान व तंत्रज्ञानाबाबत आवड निर्माण व्हावी, तसेच अनुभवाधारित शिक्षणाला प्रोत्साहन मिळावे, या उद्देशाने हा उपक्रम राबविण्यात येणार आहे. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाने यासंदर्भातील शासन निर्णय जारी केला आहे.

या उपक्रमांतर्गत राज्यातील विज्ञान प्रदर्शनांमध्ये उत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय विज्ञान केंद्रांना भेट देण्याची संधी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. तालुकास्तरावर विज्ञान प्रदर्शनात प्रथम येणाऱ्या एकूण २१४८ विद्यार्थ्यांना जवळच्या विज्ञान केंद्रांना भेट देण्याचे आयोजन करण्यात येणार आहे. तसेच जिल्हास्तरावर निवड झालेल्या १८० विद्यार्थ्यांना बंगळूरु येथील इस्रो केंद्राला भेट देण्याचे आयोजन करण्यात येणार आहे.

याशिवाय उच्च प्राथमिक स्तर (इयत्ता सहावी ते आठवी) आणि माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तर (इयत्ता नववी ते १२ वी) चे विद्यार्थी

गटाकरिता राज्यस्तरीय विज्ञान प्रदर्शनात उत्कृष्ट ठरलेल्या ५१ विद्यार्थ्यांना अमेरिकेतील नासा केंद्राला भेट देण्याची विशेष संधी देण्यात येणार असून, या दौऱ्यासाठी सुमारे ३.३० कोटी रुपयांच्या खर्चास शासनाने मान्यता दिली आहे.

उपक्रमाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी तालुका, जिल्हा व राज्यस्तरावर स्वतंत्र समिती स्थापन करण्यात येणार असून, संबंधित स्तरावरील अधिकाऱ्यांवर नियोजन व अंमलबजावणीची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे. या उपक्रमासाठी आवश्यक निधी जिल्हा नियोजन समिती तसेच राज्याच्या अर्थसंकल्पीय तरतुदींमधील उपलब्ध करून दिला जाणार आहे.

बालभारतीच्या हिरक महोत्सवी वर्षानिमित्त विद्यार्थ्यांचा सहभाग असलेले उपक्रम राबवा-शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे

ज्योतिर्मय साहित्य

मुंबई - येणारे वर्ष हे बालभारतीच्या स्थापनेचे हिरक महोत्सवी वर्ष आहे. या निमित्त आयोजित केल्या जाणाऱ्या विविध उपक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांना सहभागी करून घ्यावे, असे निर्देश शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे यांनी दिले.

बालभारतीच्या नियामक मंडळाची २५९ वी सभा शालेय शिक्षण मंत्री दादाजी भुसे यांच्या अध्यक्षतेखाली

येथील महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषदेच्या पार पडली. शालेय शिक्षण राज्यमंत्री डॉ. पंकज भोयर, प्रधान सचिव रणजितसिंह देओल, आयुक्त सचिंद्रप्रताप सिंह, राज्य शिक्षण मंडळाचे अध्यक्ष त्रिगुण कुलकर्णी, एससीईआरटीचे संचालक डॉ. हेमंत वसेकर, बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक, शिक्षण संचालक (माध्यमिक) महेश पालकर, उपसचिव तुषार महाजन आदी यावेळी उपस्थित होते.

बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक, शिक्षण संचालक (माध्यमिक) महेश पालकर, उपसचिव तुषार महाजन आदी यावेळी उपस्थित होते.

यावेळी बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक, शिक्षण संचालक (माध्यमिक) महेश पालकर, उपसचिव तुषार महाजन आदी यावेळी उपस्थित होते.

मंत्री दादाजी भुसे म्हणाले,

शाळेच्या पहिल्या दिवशी राज्यात विद्यार्थ्यांचा प्रवेशोत्सव साजरा केला जातो. याप्रसंगी बालभारतीच्या माध्यमातून विविध उपक्रम राबविण्यात यावेत. या माध्यमातून नागरिकांना बालभारती वर्षानुवर्षे करीत असलेल्या सकारात्मक कामांची माहिती देखील होईल. बालभारतीच्या पुस्तकांसाठीचा कागद साठवण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात जागेची आवश्यकता असते. अशी जागा खरेदी करण्याऐवजी जिल्हाधिकाऱ्यांशी चर्चा करून इतर

शासकीय विभागांची जागा उपलब्ध असल्यास तिचा उपयोग करण्यासाठी प्रयत्न करावा. शालेय शिक्षण विभागाच्या विविध शाखांची राज्यात कुठे आणि किती जागा आहे याची एकत्रित माहिती तयार करून त्याचे सर्वेक्षण करण्यात यावे. तसेच या जागांचा विकास करण्यासाठी उपाययोजना सुचविण्यात याव्यात, असेही मंत्री भुसे म्हणाले.

राज्यमंत्री डॉ.भोयर यांनी यावेळी बालभारतीसाठी दर्जेदार लेखन

करणाऱ्यांना प्रोत्साहन मिळणे आवश्यक असल्याचे सांगितले. यासाठी त्यांना पारितोषिक देणे, त्यांचे साहित्य किशोर मासिकामध्ये प्रकाशित करणे यावर भर देण्याची सूचना केली. राज्यात पाच ठिकाणी शासनाच्या विधानिकेतन या

शाळा आहेत, या शाळांमधून इयत्ता नववी आणि दहावीच्या विद्यार्थ्यांना मोफत पाठ्यपुस्तके देण्यात यावीत अशी सूचना करून बालभारतीमार्फत विधानिकेतनचा विकास करण्यासाठी अभ्यास करण्याचे निर्देश त्यांनी दिले.

राज्यातील शाळांबाबत समाजमाध्यमांमधून लेखन करणाऱ्या, माहिती देणाऱ्या इन्फ्लुएन्सरना शाळांमधून राबविल्या जाणाऱ्या चांगल्या उपक्रमांची माहिती द्या, असेही त्यांनी सांगितले.

बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक यांनी यावेळी बालभारतीच्या कामांची तसेच राबविण्यात येत असलेल्या विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक यांनी यावेळी बालभारतीच्या कामांची तसेच राबविण्यात येत असलेल्या विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक यांनी यावेळी बालभारतीच्या कामांची तसेच राबविण्यात येत असलेल्या विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

बालभारतीच्या संचालक अनुराधा ओक यांनी यावेळी बालभारतीच्या कामांची तसेच राबविण्यात येत असलेल्या विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

एक पानाचा प्रस्ताव खरेच वादळ थांबविणार ?

ज्योतिर्मय साहित्य

इराण अमेरिका युद्धातील वादता तणाव कमी करण्यासाठी सादर झालेला एक पानाचा प्रस्ताव खरोखरच युद्धाचे वादळ थांबवेल का की हे केवळ चहाच्या पेल्यातलेच वादळ ठरेल हा खरा प्रश्न आहे.

अमेरिका आणि इराण मधील युद्धबंदीनंतर पश्चिम आशियातील युद्धाचे ढग निवळत आहेत असे वाटत होते परंतु अमेरिका आणि इराण यांनी एकमेका विरुद्ध प्रखर संघर्षाची भूमिका घेण्यास सुरुवात केली आहे. त्यामुळे आखातात पुन्हा युद्धाचा भडका उडण्याची शक्यता आहे. एक पानाच्या नव्या प्रस्तावाने हे चित्र बदलत आहे आणि आता युद्धऐवजी शांततेचे वारे वाहत आहेत त्यातली शेवटची ओळ काय

तिकडे इजरायल लेबनान विरोधात निर्णायक संघट संघर्षाची तयारी करत आहे तर अमेरिकेने नवा पवित्रा घेऊन हार्मोन्स समुद्रधुनीत अडकलेल्या जहाजांना आपल्या संरक्षणाखाली पुढे मुक्तपणे सोडण्याचा धाडसी पवित्रा घेतला आहे आणि इराणने अमेरिकेच्या या भूमिकेस विरोध दर्शविला आहे त्यामुळे उभे राष्ट्रंमध्ये संघर्षाची ठिणगी पडेल काय आणि आखातामध्ये पुन्हा युद्धाचा भडका होईल काय अशा अनेक शंका उपस्थित केल्या जात आहेत यावर उतारा म्हणून अमेरिकेने एक पानाचा प्रस्ताव मान्य करण्याच्या दृष्टीने शुभ संकेत दिले आहेत त्याचे अनेक पदर आहेत ते येथे उलगडले आहेत

प्रोजेक्ट फ्रीडम चा अर्थ प्रोजेक्ट फ्रीडम ला सुरुवात झाली परंतु आता एका पानाच्या प्रस्तावाने त्याला थोडीशी विश्रांती मिळाली आहे.

अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प हे आपल्या पत्रकार परिषदेतून रोज नव्या नव्या कल्पना मांडतात आणि अमेरिकेचा कल विजयाच्या दिशेकडे झेपावत आहे असे भासवितात

फेब्रुवारी महिन्याच्या अखेरीस सुरू

झालेले ऑपरेशन क्युरी या गॅंडस नावाचे युद्ध मे च्या पहिल्या आठवड्यात नाकेबंदी नंतर आता पुन्हा एकदा हार्मुज च्या समुद्रधुनीत केंद्रित झाले आहे आणि या परिसरातील तणाव वाढत आहे. त्यामुळे जागतिक तेल वाहतुकीच्या २०% प्रभुत्व असलेल्या पश्चिम आशियातील या प्रदेशातील आर्थिक व व्यापारी हालचालींना धोका निर्माण झाला आहे.

परिस्थिती अत्यंत नाजूक अशा वळणावर पोहोचली आहे. एकीकडे युद्धविराम अस्तित्वात आहे पण दुसरीकडे वारंवार होणाऱ्या गोळीबारामुळे मार्गात अनेक अडथळे निर्माण होत आहेत. अमेरिकेने समुद्रधुनीतून जाणाऱ्या जहाजांना संरक्षण देण्यासाठी प्रोजेक्ट फ्रीडम या योजनेची घोषणा करून अंमलबजावणी सुरू केली आहे. खरं तर जागतिक तेल वाहतुकीच्या २०% वाहतूक हार्मुज च्या समुद्रधुनीतून होते आणि तिच्यात अडथळे निर्माण झाल्यामुळे जगभरातील पुरवठा साखळी कमजोर झाली आहे. आणि जगातील खूद अमेरिकेसह युरो ऑस्ट्रेलिया, आशिया, आफ्रिका या सर्व प्रमुख खंडांमध्ये सुद्धा इंधनाच्या किमती गगनाला भिडत आहेत.

त्यामुळे जागतिक पातळीवर अन्नधान्य खाद्यपदार्थांचे भाव वाढत आहेत व लोकांना जीवन जगणे कठीण होत आहे.

इराणचा संताप चुकीचा आहे असे नाही. हार्मुजच्या समुद्रधुनीवर मालकी इराणची पण अमेरिका बंडाच्या जोरावर पश्चिम आशियातील या समुद्रधुनीची पाटीलकी आपल्याकडे घेत आहे आणि सर्व जहाजांना आम्ही सुरक्षितपणे बाहेर सोडू असे अभिवचन देत आहे त्यामुळे संतापलेला इराण अधून मधून गोळीबार करून अमेरिकेचे डोके ठिकाणावर ठिकाणावर आणण्याचा प्रयत्न करत आहे.

वादळापूर्वीची शांतता अमेरिका युद्धविराम करते म्हणजे युद्धाच्या तयारीसाठी उत्तम प्रकारे वेळेचा वापर करते लष्करी सामग्री लढाऊ विमाने आंतरखंडीय क्षेपणास्त्रे यांची बेगमी करून वेळ गेल्यानंतर पुन्हा एक आक्रमक मोहीम

वाढवण्याची तयारी करत आहेत. अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प हे आपल्या पत्रकार परिषदेतून रोज नव्या नव्या कल्पना मांडतात आणि अमेरिकेचा कल विजयाच्या दिशेकडे झेपावत आहे असे भासवितात

फेब्रुवारी महिन्याच्या अखेरीस सुरू

झालेले ऑपरेशन क्युरी या गॅंडस नावाचे युद्ध मे च्या पहिल्या आठवड्यात नाकेबंदी नंतर आता पुन्हा एकदा हार्मुज च्या समुद्रधुनीत केंद्रित झाले आहे आणि या परिसरातील तणाव वाढत आहे. त्यामुळे जागतिक तेल वाहतुकीच्या २०% प्रभुत्व असलेल्या पश्चिम आशियातील या प्रदेशातील आर्थिक व व्यापारी हालचालींना धोका निर्माण झाला आहे.

परिस्थिती अत्यंत नाजूक अशा वळणावर पोहोचली आहे. एकीकडे युद्धविराम अस्तित्वात आहे पण दुसरीकडे वारंवार होणाऱ्या गोळीबारामुळे मार्गात अनेक अडथळे निर्माण होत आहेत. अमेरिकेने समुद्रधुनीतून जाणाऱ्या जहाजांना संरक्षण देण्यासाठी प्रोजेक्ट फ्रीडम या योजनेची घोषणा करून अंमलबजावणी सुरू केली आहे. खरं तर जागतिक तेल वाहतुकीच्या २०% वाहतूक हार्मुज च्या समुद्रधुनीतून होते आणि तिच्यात अडथळे निर्माण झाल्यामुळे जगभरातील पुरवठा साखळी कमजोर झाली आहे. आणि जगातील खूद अमेरिकेसह युरो ऑस्ट्रेलिया, आशिया, आफ्रिका या सर्व प्रमुख खंडांमध्ये सुद्धा इंधनाच्या किमती गगनाला भिडत आहेत.

त्यामुळे जागतिक पातळीवर अन्नधान्य खाद्यपदार्थांचे भाव वाढत आहेत व लोकांना जीवन जगणे कठीण होत आहे.

इराणचा संताप चुकीचा आहे असे नाही. हार्मुजच्या समुद्रधुनीवर मालकी इराणची पण अमेरिका बंडाच्या जोरावर पश्चिम आशियातील या समुद्रधुनीची पाटीलकी आपल्याकडे घेत आहे आणि सर्व जहाजांना आम्ही सुरक्षितपणे बाहेर सोडू असे अभिवचन देत आहे त्यामुळे संतापलेला इराण अधून मधून गोळीबार करून अमेरिकेचे डोके ठिकाणावर ठिकाणावर आणण्याचा प्रयत्न करत आहे.

वादळापूर्वीची शांतता अमेरिका युद्धविराम करते म्हणजे युद्धाच्या तयारीसाठी उत्तम प्रकारे वेळेचा वापर करते लष्करी सामग्री लढाऊ विमाने आंतरखंडीय क्षेपणास्त्रे यांची बेगमी करून वेळ गेल्यानंतर पुन्हा एक आक्रमक मोहीम

हाती घ्यावयाची असा अमेरिकेचा डाव असतो.

फॉर्म समुद्रधुनी करण्यात आलेली नाकेबंदी अमेरिका व इराण या दोघांनीही एकमेकांविरुद्ध जोरदार ढोल बडवण्यास सुरुवात केल्यामुळे हार्मुजचे संकट तीव्र होत आहे. इराणने जलमार्ग प्रभावीपणे रोखला आहे. त्यामुळे २०००० हून अधिक खलाशी मालवाहतूक जहाजांवर अडकून पडले आहेत त्यांची सुटका हा तर महत्त्वाचा प्रश्न आहेच त्याशिवाय या जहाजातील खाद्यपदार्थ फळे तेल भाजीपाला इत्यादी वस्तूची निर्यात सुद्धा ठप्प झाली आहे.

ज्या ज्या देशातून व्यापार आणि मालपुरवठा होतो त्या त्या देशाप्रमाणेच आयात निर्यात करणारे दोन्हीही घटक कमालीचे आर्थिक संकटात सापडले आहेत.

आई जेवण देत नाही आणि बाप भीक मागू देत नाही अशा विचित्र परिस्थितीमध्ये हे व्यापार करणारे देश संकटात सापडले आहेत. व त्याहीपेक्षा उल्लंघन ठरविले आणि प्रोजेक्ट फ्रीडम चटके बसू लागल्यामुळे कमालीचा वैतागला आहे.

ट्रम्प यांचे डावपेच इराणच्या विरोधात डोनाल्ड ट्रम्प यांचे डावपेच कमालीचे आक्रमक होताना

इराण विरुद्ध आणखी एक जबरदस्त कारवाई करावयाची आहे असे चित्र दिसते. ट्रम्प इतिहासात दोन प्रकारे नोंद करू इच्छितात एक म्हणजे युद्ध जिंकून किंवा युद्धात शांतता प्रस्थापित करून.

ट्रम्प यांच्या मनातला तळ शोधणे अवघड आहे. डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या एक पानाचा प्रस्ताव या दृष्टीने नवे मन्वन्तर घडविणारा आहे.

अमेरिकेच्या प्रोजेक्ट फ्रीडमला इराणच्या संसदेने वाटापण्याचा अक्षता लावल्या. आणि तेथील संसदेने अमेरिकेच्या हस्तक्षेपाला शास्त्रसंधीचे उल्लंघन ठरविले आणि प्रोजेक्ट फ्रीडम मधील कृती म्हणजे भ्रमित करणारे पाऊल असे म्हटले. आणि समुद्रधुनीही चकूत्वाची जागाच नाही असा पवित्रा घेतला आहे.

अलीकडे काही दिवसापूर्वी समुद्रधुनीमध्ये अमेरिकन सैन्य आणि इराणी सैन्य यांच्यात

गोळीबार झाल्याने पुन्हा एकदा युद्धाची शक्यता निर्माण झाली होती, आता एक पानाचा प्रस्ताव देऊन ट्रम्प यांनी पुन्हा शांततेकडे अंगुली निर्देश केला आहे.

संघर्ष नव्हे शांतता अमेरिका इराण किंवा इजरायल इराण यांच्यातील युद्ध हे प्रत्यक्ष आक्रमणाने थांबणार नाही सुसंवाद आणि कुटनिती हाच त्यातला खरा मार्ग होय.

पण इराणने कुचलेल्या पिचलेल्या मध्यस्थी निवड केल्यामुळे शांती प्रक्रिया पोकळ ठरत आहे.

मध्यस्थ ऐवजी थेट संवादावर भर दिल्याने आणि कुटनितीचा अवलंब केल्याने चिघडलेले युद्ध थांबू शकते मनुष्यहानी आणि वित्तहानी याला पूर्णविराम देता येऊ शकतो.

युद्धाचा पर्याय श्रेष्ठ व अंतिम पर्याय नाही अमेरिकेने ऑपरेशन प्युरी मध्ये कोंट्र्यावधीचा चुराडा करून काय मिळविले ?

जगाला अत्यंत नाजूक डळमळीत अस्थिर अशा खाईत लोटले, त्यामुळे जगभर इंधन टंचाई महागाई आणि उपासमारीची पाळी आली. अशावेळी प्रश्नांची गुंतागुंत न वाढविता संवाद आणि कुटनितीच्या मार्गाकडे वळण्याचे संकेत जग देत आहे. त्या दृष्टीने एका पानाचा शांतता प्रस्ताव म्हणजे अमेरिकेला उशिराने सुचलेले शहाणपण आहे असे म्हणावे लागेल इराणने अमेरिकेला अपरिहार्य वाटणारी १४ कलमी शांतता योजना सादर केली त्यावर अमेरिकेने काय प्रतिसाद दिला. उलट दुसरीकडे अमेरिकेने इराणी पायाभूत सुविधा वर अंतिम प्रहार करण्याची तयारी सुरू केली आता अमेरिका एक पानाचा प्रस्ताव देऊन इराणला गाजर दाखवीत आहे आणि स्वतःच्या तयारीसाठी थोडी विश्रांती किंवा फुर्सत घेत आहे काय असाही प्रश्न पडतो.

खरी कोंडी चित्तेची अमेरिका समुद्रधुनीत स्वतःच्या नौदल व लष्कराच्या साह्याने व हवाई दलाच्या सहाय्याने नाकेबंदी करत आहे. खरे तर

अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प कधी आणि केव्हा कशी कोप्यांची घेतील आणि हुकमाचे पान कसे टाकतील हे सांगता येत नाही त्यांनी सादर केलेले एक पान शांतता प्रस्तावाचे समीकरण हे सुद्धा त्यांच्या कुटील नीतीचा एक भाग म्हटले पाहिजे. या एक पान प्रस्तावाचे रहस्य कशांमध्ये असेल तर पूर्वीच्या संवाद भूमिकेला त्यातून एक प्रतिसाद दिला आहे. वर्तमान संदर्भात अमेरिका आणि इराण युद्ध संपविण्यासाठी १४ कलमी एक पानाच्या प्रस्तावाच्या जवळ पोहोचले आहेत दीर्घकालीन संघर्ष संपविण्याच्या डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या अमेरिका फर्स्ट या धोरणाशी संबंधित असा हा प्रस्ताव असून या उपक्रमाचा उद्देश हार्मोन्सच्या समुद्रधुनीतील तणावानंतर शांतता कराराचा स्वीकार अंतिम स्वरूपात करणे हा आहे. (क्रमशः)

अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प कधी आणि केव्हा कशी कोप्यांची घेतील आणि हुकमाचे पान कसे टाकतील हे सांगता येत नाही त्यांनी सादर केलेले एक पान शांतता प्रस्तावाचे समीकरण हे सुद्धा त्यांच्या कुटील नीतीचा एक भाग म्हटले पाहिजे. या एक पान प्रस्तावाचे रहस्य कशांमध्ये असेल तर पूर्वीच्या संवाद भूमिकेला त्यातून एक प्रतिसाद दिला आहे. वर्तमान संदर्भात अमेरिका आणि इराण युद्ध संपविण्यासाठी १४ कलमी एक पानाच्या प्रस्तावाच्या जवळ पोहोचले आहेत दीर्